

Alternatief en complementair Een kwestie van ‘onbekend maakt onbemind’?

C. Kennedy *

Waarschijnlijk vraagt u zich af waarom nou een artikel over homeopathie, acupunctuur en traditionele chinese geneeskunde in WCS Nieuws? Het korte antwoord daarop is: omdat veel patiënten naast hun reguliere medicijnen ook gebruik maken van ‘andere geneeswijzen’ en omdat ‘het gelijktijdig gebruik van meerdere geneeswijzen’ tot ongewenste situaties kan leiden.

In de CAG (complementair alternatieve geneeskunde) literatuur is met name aandacht voor acupunctuur vanwege het geringe bijwerkingenprofiel. Bijwerkingen die ontstaan ten gevolge van acupunctuur zijn veelal lokale reacties terwijl bij de traditionele chinese geneeskunde (TCG) vooral na het gebruik van kruiden bijwerkingen en systemische interacties met reguliere geneesmiddelen zijn genoemd.

Gezien het veelvuldig voorkomen van CAG is het belangrijk dat zorgverleners in de eerste en de tweede lijn op de hoogte zijn van de werkingsmechanismen, de interacties met andere medicijnen (Westers en regulier) en bijwerkingen van CAG (1).

De WHO heeft tegen het einde van de vorige eeuw de homeopathie gekenmerkt als een complete vorm van natuurgeneeskunde die een positieve invloed kan hebben op een groot aantal gezondheidsproblemen.

Afgezien van de potentiële nadelen zijn er volgens de World Health Organization (WHO) ook voordelen van de CAG te benoemen. Mondiaal is er een grote diversiteit in het aanbod van CAG en zijn de door CAG gebruikte medicijnen toegankelijk en goedkoop en hebben deze geneesmiddelen over het algemeen weinig bijwerkingen. Gezien het economisch belang voor de gezondheidszorg in ontwikkelingslanden worden het gebruik van homeopathie en TCG (inclusief acupunctuur) dan ook door de World Health Organization (WHO) gestimuleerd. De WHO heeft tegen het einde van de vorige eeuw de homeopathie gekenmerkt als een complete vorm van natuurgeneeskunde die een positieve invloed kan hebben op een groot aantal gezondheidsproblemen. Volgens de

WHO is homeopathie een van de traditionele geneeswijzen die samen met de conventionele Westerse geneeskunde eenvoudig geïntegreerd kunnen worden tot een betaalbare en toegankelijke vorm van gezondheidszorg in de Derde Wereld.

Achtergrond

Tijdens het coschap dermatologie in het LUMC krijgen de studenten de mogelijkheid om een presentatie voor te bereiden. Het onderwerp kunnen zij kiezen aan de hand van een lijst van onderwerpen. Zo ook, het onderwerp m.b.t. de integratieve geneeskunde (IG), hetgeen bij velen beter bekend staat als ‘complementaire en alternatieve geneeskunde (CAG)’.

Het is een onderwerp dat niet bij iedereen goed ligt, ondanks het feit dat deze vormen van geneeskunde zich gesteund zien door de WHO en de National Institutes of Health in de VS.

Gezien het gegeven dat er een stijging zichtbaar is in het gebruik is het wellicht niet onverstandig, indien onze zorgverleners instructie ontvangen in het herkennen van interacties met reguliere medicatie en het herkennen van bijwerkingen door de alternatieve medicatie.

In de Verenigde Staten is men qua CAG of IG minder benauwd dan in Nederland en kan men zich ook als zorgverlener verder specialiseren in de IG. Onderwijs en onderzoek met betrekking tot IG wordt daar gestimuleerd door het National Center for Complementary and Integrative Health (NCCIH) hetgeen een onderdeel is van de prestigieuze National Institutes of Health. De NCCIH werd in 2014 gevormd vanuit het onafhankelijke National Center of Complementary and Alternative Medicine (NCCAM 1998), voorheen het Office of Alternative Medicine 1992. Amerikaans onderzoek naar trends in het gebruik van CAG (1990 - 1997) toonde aan dat het gebruik van CAG aanzienlijk was toegenomen. In 1997, gebruikten vier van de tien

Amerikanen tenminste één alternatieve therapie, terwijl dit in 1990 nog drie op de tien was. In grote lijnen was het bezoek aan een alternatieve behandelaar tussen 1990 en 1997 met 47% gestegen hetgeen gepaard ging met een kostentoeename van 45%. Het gebruik van kruiden (supplementen) was in diezelfde periode met 380% toegenomen en berekend werd dat één op de vijf Amerikanen tegelijkertijd zowel reguliere medicatie alsook kruiden gebruikten (2).

De redenen voor het gebruik van CAG kunnen van patiënt tot patiënt zeer wisselend zijn en zullen in dit artikel niet verder onderzocht worden. Aangezien het gebruik van CAG/IG zeer actueel is, vind ik het belangrijk dat aankomende zorgverleners op zijn minst enige basale kennis hebben van de meest frequent gebruikte ‘andere geneeswijzen’ die nu buiten het curriculum Geneeskunde vallen. In dit artikel zal ik mij richten op twee tot drie geneeswijzen die relatief vaak in Nederland gebruikt worden. Voor een compleet overzicht van de beschikbare alternatieve geneeswijzen in Nederland verwijs ik u naar het werk van Paul van Dijk (3).

Het is voor zorgverleners van belang dat zij kennisnemen van andere geneeswijzen en leren inzien dat deze geneeswijzen ook een ondersteunende functie kunnen hebben.

Terminologie

In de medische literatuur worden de termen ‘alternatieve geneeswijzen’ en ‘complementaire geneeswijzen’ afwisselend gebruikt. In feite is dit incorrect. Men spreekt over complementaire geneeswijzen indien een niet-gangbare geneeswijze samen met een reguliere (westerse) geneeswijze wordt gebruikt. Men noemt een geneeswijze alternatief indien deze geneeswijze gebruikt wordt in plaats van een reguliere geneeswijze. In het geval van de integratieve geneeskunde (IG) zien we het gebruik van conventionele-, alternatieve en complementaire geneeswijzen in een gecoördineerde manier samenkomen.

Een zorgverlener die geschoold is in IG heeft kennis van de verschillende behandelvormen en begrijpt hoe de verschillende geneeswijzen optimaal ingezet kunnen worden. Zo kan het dus in de praktijk voorkomen dat het zorgteam bij een en dezelfde patiënt gebruik maakt van homeopathie, voedingsadviezen, meditatie, acupunctuur en kunstzinnige therapie.

In dit artikel zal ik trachten een beknopt overzicht te geven van een drietal geneeswijzen die regelmatig in Nederland gebruikt worden. Het is voor zorgverleners van belang dat zij kennisnemen van andere geneeswijzen en leren inzien dat deze geneeswijzen ook een ondersteunende functie kunnen hebben. Hopelijk geeft dit artikel een stimulans

om kritisch te blijven kijken en tolerant te zijn ten aanzien van andere denkmodellen en denkbeelden.

Homeopathie

Hoe werkt de homeopathie?

De naam homeopathie is afgeleid van de Griekse woorden homoios (gelijksoortig) en pathos (lijden): gelijksoortig lijden (3). De homeopathie werkt volgens twee grondregels. Ten eerste laat je het ‘gelijksoortige door het gelijksoortige genezen’ en ten tweede gebruik je de kleinst mogelijke dosis (3-5). Het inzicht dat men een aandoening kan behandelen met een stof die normaliter de symptomen veroorzaakt noemt men het gelijksoortigheidsprincipe (similia similibus curentur). Deze kennis was reeds bekend bij Hippocrates (460 - 377 voor Christus) en later bij Paracelsus (1493 - 1541) die ook de noodzaak van kritische observatie benadrukte. Paracelsus ontdekte bijvoorbeeld dat iemand die een vergiftiging had opgelopen met arsenicum juist behandeld moest worden met arsenicum in zeer kleine hoeveelheden. De grondlegger van de homeopathie als systematische methode is Samuel Friedrich Christian Hahnemann (1755 - 1843). Dr. Hahnemann ontdekte bij toeval dat hij op malaria gelijkende symptomen kreeg na inname van kinabast, hetgeen toentertijd als geneesmiddel gebruikt werd voor de behandeling van malaria. Hij zag dat zijn patiënten meer klachten vertoonden na het innemen van een reguliere dosis van een geneesmiddel en dat zij minder klachten hadden indien de werkzame stof verdund werd. Homeopathie is dus een geneesmethode waarbij een zeer sterk verdunde vorm van een stof gebruikt wordt die in onverdunde vorm de symptomen van de ziekte kunnen veroorzaken. Als het ziektebeeld duidelijk is dan wordt een geneesmiddel voor de patiënt gezocht dat precies dezelfde symptomen zou kunnen veroorzaken bij een gezond persoon en wordt dit middel in een sterk verdunde vorm aangeboden (3-5). Hahnemann wist door middel van experimenten op zichzelf een uitgebreide hoeveelheid geneesmiddelenkennis te verzamelen omtrent de symptomatologie en de benodigde optimale dosis. Het sterk verdunde geneesmiddel wordt over het algemeen in de vorm van korreltjes of druppeltjes aan de patiënt gegeven. Om ervoor te zorgen dat het middel geneeskrachtig werkt wordt het gepotentieerd, d.w.z. dat het een aantal malen volgens een speciale mengprocedure in een verdunning 1:10 gemengd wordt met een substantie die zelf geen therapeutische werking heeft (water, alcohol). Het aantal malen dat de speciale 1:10 verdunningsprocedure is toegepast heet de ‘potentie’. Een potentie D6 betekent dat de procedure zes keer is toegepast: het geneesmiddel is 10^6 of wel 1:1.000.000 keer verdund met het vehiculum (het onwerkzame bestanddeel waarin de werkende bestanddelen worden opgenomen, bv. water, alcohol) (3-5).

Personalized medicine?

Men gaat er in de homeopathie vanuit dat het geneesmiddel het eigen afweersysteem en daarmee dan ook de eigen genezing stimuleert (5). In de homeopathie zijn de geneesmiddelen gepersonaliseerd, d.w.z. het geneesmiddel wordt gekozen op basis van de overeenkomst met de symptomen van de patiënt; men spreekt dan over totaalagnostiek en individualisering van de behandeling. Met behulp van een zeer uitgebreide anamnese wordt getracht een zo volledig mogelijk beeld van de patiënt en zijn of haar symptomen te krijgen. Hierbij gaat men uit van een individuele, persoonlijke diagnose die zoveel mogelijk psychische, somatische en sociale factoren in beeld brengt die voor het stellen van de diagnose en het slagen van de behandeling van belang zijn.

Zo kan het voorkomen dat de behandeling van een bronchitis van dhr. X. op een geheel andere manier behandeld zal worden als de bronchitis van mw. Van Z. Bij de gepersonaliseerde benadering is niet de westerse diagnose bronchitis leidend, maar wel het hele scala aan andere klachten waar de reguliere arts vaak geen gebruik van weet te maken. Homeopathische geneesmiddelen zijn over het algemeen afkomstig van planten, mineralen, houtskool of dierlijke producten (bijvoorbeeld bijen). Deze geneesmiddelen worden vaak verpakt in kleine korreltjes die men onder de tong kan laten smelten, maar het actieve bestanddeel kan ook verpakt worden in zalven, gels, tabletten of via druppeltjes.

Vraagtekens bij de werkzaamheid van de homeopathie

Een vraag die regelmatig optreedt bij de bespreking van de homeopathie: hoe kan een sterk verdunde oplossing waarin geen enkele molecuul actieve stof aanwezig is toch geneeskrachtige werking hebben? Volgens onderzoekers dient het antwoord gezocht te worden bij de kwantumfysica. Tijdens het proces van de vele verdunningen zou de werkzame stof een elektromagnetische imprint achterlaten die verantwoordelijk zou zijn voor de geneeskrachtige werking. Een studie die gebruik maakte van Nuclear Magnetic Resonance Imaging toonde duidelijk elektromagnetische activiteit aan in oplossingen die op homeopathische wijze verdund waren. Volgens een vooraanstaand fysicus zouden watermoleculen structuren vormen die de overdracht van elektromagnetische signalen bevordert. Volgens dit model zou een homeopathisch geneesmiddel een electromagnetische boodschap aan het lichaam geven dat overeenkomt met elektromagnetische frequentie van de ziekte. Het toegediende geneesmiddel zou dan op deze manier een specifieke genezingsrespons van het lichaam stimuleren (4-8).

Acupunctuur

Acupunctuur kan beschouwd worden als een onderdeel

van de Traditionele Chinese Geneeskunde (TCG). De werking van acupunctuur berust op het weer in evenwicht brengen van de vitale energie Chi of Qi die via energiebanen (meridianen) de organen in het lichaam met elkaar verbindt.

Verstoringen van deze levensenergie worden gezien als de oorzaken van ziekte en kunnen behandeld worden door middel van het plaatsen van naalden op bepaalde punten van het lichaam (3,8,9).

Yin en Yang

In de Chinese filosofie wordt 'evenwicht' beschouwd als het basisprincipe van het universum waarbij yin en yang als oerbeginselen gelden. Alle aspecten van het universum worden bepaald door de interactie tussen de aan elkaar tegengestelde yin- en yangenergie. Als yin en yang in evenwicht zijn, dan is er harmonie; bij verstoringen van dit evenwicht treedt ziekte op. De effecten van een energieverstoring worden bepaald door de locatie van de verstoring, want ook het lichaam is onderverdeeld in yin en yang. De levensenergie Chi stroomt door het lichaam via twaalf diep in het lichaam gelegen energiebanen (meridianen) waarvan er zes yin en zes yang zijn. Door het aanbrengen van naalden in de huid ter hoogte van acupunctuurpunten kunnen dieper gelegen meridianen beïnvloed worden en kunnen tenslotte de bijbehorende yin- en yangorganen behandeld worden.

Meridianen en acupunctuurpunten

Er zijn ongeveer 950 van deze punten beschreven die meestal in de subcutis worden gevonden, ongeveer 0,2 - 0,5 cm onder het huidoppervlak. Met behulp van microdissectietechnieken werd in de jaren zestig van de vorige eeuw bewijs gevonden voor het bestaan van de meridianen in de vorm van holle structuren ter hoogte van traditionele bekende meridianen. Vocht in dit systeem vloeit in dezelfde of tegengestelde richting als bloed en/of lymfe. Ook werd er bewijs gevonden dat radioactieve isotopen door dit netwerk verspreid konden worden. Vervolgens is ook aangetoond dat elektrische stroompjes zich via de meridianen verplaatsen en dat een naald geplaatst in de huid die elektrische stromen kunnen beïnvloeden (3,9,10).

Acupunctuur in de dagelijkse praktijk

De WHO heeft een lijst gemaakt van 104 aandoeningen die met acupunctuur behandeld kunnen worden. De lijst is erg gevarieerd en daarom is het werk van de NCCIH zo belangrijk om onderzoek te doen naar de werkwijze en indicatiestelling van de acupunctuur. Momenteel wordt het meeste onderzoek verricht bij pijnklachten van het bewegingsapparaat. In geval van pijn stimuleert de acupunctuur de productie van endorfinen en enkephalines (neurotransmitters). Andere toepassingen die vaak genoemd worden in de literatuur zijn de ondersteunende capaciteiten bij de

behandeling van verslavingen en psychiatrische beelden. Afgezien van een belangrijke rol als adjuvans kan de acupunctuur ook ingezet worden bij de diagnostiek van orgaansystemen aangezien de meridianen in principe met alle organen in contact staan (8-10).

De verspreiding van TCG

De TCG (Traditionele Chinese Geneeskunde) kreeg meer aanzien in het Westen na het bezoek aan China van de Amerikaanse president Nixon in de jaren tachtig. Zo werd in de 20e eeuw de TCG weer meer leven ingeblazen en kreeg het in China evenveel aanzien als in de moderne Westerse Geneeskunde.

Traditionele Chinese geneeskunde (TCG) is in de medische literatuur bekend als Traditional Chinese Medicine (TCM). TCG verspreide zich vanaf de 3e eeuw vanuit China naar omliggende landen, zoals Vietnam, Korea, Japan en Tibet, alwaar het een grote invloed had op de lokale vormen van geneeskunde. De Westerse geneeskunde werd op zijn beurt weer door de Portugezen en de Nederlanders vanaf het eiland Deshima in Japan geïntroduceerd van waaruit het zich vervolgens naar China verspreid.

Traditionele Chinese Geneeskunde en de Westerse Reguliere Geneeskunde

De door de Chinese arts gebruikte terminologie komt niet overeen met de terminologie van de Westers geschoolde arts en het is vaak eenvoudiger om orgaanfuncties te vergelijken. Zo kent de TCG een orgaansysteem met de naam 'de Meester van het Hart' dat verantwoordelijk is voor de bloedsomloop, de bloeddruk, het pericard en het geheugen (3,10). Terwijl het functioneren van de ademhaling, de spijsvertering en de voortplantingsorganen wordt toegeschreven aan 'de Drievoudige Verwarmer'.

De westers geschoolde arts heeft over het algemeen geen affiniteit met de door de TCG gebruikte terminologie terwijl de TCG-arts vaak geen beeld heeft van de Westerse neurologie en endocrinologie omdat die als specialisme niet binnen het TCG model ontwikkeld zijn.

Voor de westers geschoolde arts blijft het een hele klus om te denken in het kader van te veel 'wind', of te weinig 'hitte'.

De TCG is enkele duizenden jaren oud en heeft zich ontwikkeld op basis van kritische klinische observaties die in vele gevallen meer lijken op een beschrijving van de ons omringende natuurverschijnselen. Zo worden de energiestromen in het lichaam gekarakteriseerd als rivieren en kan een diagnose in termen van wind, hitte, koude, droogte en vochtigheid gesteld worden.

Ziekte ontstaat doordat het evenwicht verstoord is. Deze verstoringen kunnen zich uiten door bijvoorbeeld blokkades in de levensenergiestroom Chi of door het uit balans raken van het yin- en yangevenwicht.

De TCG-arts probeert het samenspel van verschillende

interne en externe factoren te begrijpen als natuurverschijnsel waarbij de microkosmos van de mens onder invloed staat van de macrokosmos van het heelal. Er wordt gezocht naar patronen in de klinische observaties die de disharmonie in het systeem kunnen verklaren. Daarbij wordt er ook gekeken naar de invloed van stemming, voeding, medicatie, seksualiteit en het klimaat.

De yin en yangfilosofie gaat ervan uit dat gezondheid is gebaseerd op het in evenwicht zijn tussen yin en yang. Hierbij vertegenwoordigt yin het vrouwelijke, het negatieve, het ontvangende en datgene dat chronisch is, terwijl yang het mannelijke, de zon, het positieve, het scheppende, het acute is. In feite is alles opgebouwd uit zowel yin- als yangelementen en gaat het erom dat deze factoren in evenwicht met elkaar zijn.

Yin beschrijft het weefsel van een orgaan en yang beschrijft de activiteit van het orgaan. Als yin deficiënt is betekent dit dat het orgaan niet voldoende gevoed is terwijl een yangdeficiëntie betekent dat het orgaan niet adequaat kan reageren.

Zo kunnen onze organen ook onderverdeeld worden naar yinorganen of yangorganen.

Holle organen zijn yang; dit zijn de dunne en de dikke darm, de galblaas, de maag en de 'drievoudige verwarmer'. Solide organen zijn yin, zoals het hart, de longen, de nieren, de lever, de milt en 'de meester van het hart'.

Zo is 'de meester van het hart' verbonden met verschillende functies, zoals de bloedsomloop, de bloeddruk, het pericard en het geheugen, terwijl 'de drievoudige verwarmer' te maken heeft met de energiefunctie van de ademhaling, de spijsvertering en de geslachtsorganen.

Er wordt vaak nog extra aandacht besteed aan het beoordelen van de tong, de nagels, de ogen en het gelaat alsook de lichaamsgeur.

Diagnostiek

Zeer belangrijk is de polsdiagnostiek. Bij het palperen van de a. radialis kan men zes polsgolven onderscheiden waarvan er drie diep en drie oppervlakkig zijn. Polsgolven worden vervolgens weer met een orgaan in verband gebracht. De yangorganen zijn vertegenwoordigd in de oppervlakkige polsgolven terwijl de yinorganen de diepe polsgolven veroorzaken. Door het voelen van de pols krijgt de acupuncturist/TCG-arts informatie omtrent de toestand van de organen. Men kijkt dus niet alleen naar de klacht, maar de zieke wordt in zijn/haar totaliteit bekeken. De acupuncturist maakt afgezien van de polsdiagnostiek ook gebruik van een uitgebreide anamnese en lichamelijk

onderzoek. Er wordt vaak nog extra aandacht besteed aan het beoordelen van de tong, de nagels, de ogen en het gelaat alsook de lichaamsgeur. Met behulp van de lichaamsgeur beoordeelt men of de functie van een orgaan te actief is of te inactief. De TCG-arts zoekt dus naar patronen die disharmonie kunnen verklaren en die een te veel of een te kort aan functie verklaren op basis van blokkades die het stromen van de Chi beperken.

Voorbeelden uit de dagelijkse praktijk

De homeopathie en de TCG worden door zorgverleners voor een scala van aandoeningen ingezet, zoals 'ouderdomswratten', actinische keratosen, herpesinfecties, wratten, waterpokken, eczeem, psoriasis, urticaria (11). De TCG maakt gebruik van meerdere behandelmodaliteiten, zoals acupunctuur, kruiden, dieetvoorschriften, massage en meditatie. Een TCG-consult kan dus uit verschillende behandelingen bestaan.

Ziekte wordt bij de TCG bekeken vanuit energetisch perspectief waarbij ziekte ontstaat door het ophopen van energie in een deel van het lichaam en tekort in andere delen. TCG richt zich niet op één symptoom maar richt zich op het samenspel van verschillende factoren waarbij het herstellen van de (energetische) balans centraal staat.

Behandelingsperspectieven

Het is gezien de nadruk van de TCG op een persoonspecifieke diagnose en behandeling vrijwel niet mogelijk om één specifieke therapie te kiezen als zijnde 'de therapie' voor een ulceratie en in feite geldt dit ook voor homeopathische behandeling. Zowel de TCG alsook de homeopathie streven naar een gepersonaliseerde diagnose en behandeling. D.w.z. patiënt A met de diagnose 'veneus ulcus' krijgt de voor hem bereide kruidenthee A1, terwijl patiënte A2 die ook een diagnose 'veneus ulcus' heeft kruidenthee A2 krijgt die speciaal voor haar bestemd is.

De verschillende denkmodellen (TCG vs. de Westerse reguliere geneeskunde) laten weliswaar wel hun sporen achter. Zo zijn in de TCG literatuur wel voorbeelden te vinden waarin men toch tracht ulceraties aan te pakken met één behandelprotocol.

Door een behandeling aan een en dezelfde diagnose te koppelen wordt het eenvoudiger om de behandeling te standaardiseren hetgeen dan de vergelijkbaarheid van de gebruikte therapieën aanzienlijk vergemakkelijkt (en mogelijk goedkoper maakt). Maar goed beschouwd doet de standaardisatie afbreuk aan de grondslagen van de homeopathie en de TCG.

Voorbeeld 1

TCG interventies voor de behandeling van chronische huidulceraties volgens het Qing-Hua-Bu protocol. Het Qing-Hua-Bu protocol is een voorbeeld van een meer al-

gemene aanpak waarbij men op basis van eerdere ervaring met het ziektebeeld verschillende TCG-theorieën heeft ontwikkeld ten aanzien van preventie en behandeling van chronische ulceraties. De theorieën die stevast genoemd worden zijn (12):

- 1/wei-nong-zhang-rou (zorgen voor de juiste hoeveelheid pus op het ulcus om groei en granulatie te stimuleren)
- 2/qu-fu-sheng xin (necrotischweefsel verwijderen om de groei van gezonde huid te stimuleren)
- 3/ji-ping-pi-zhang (afremmen van de ontsteking om genezing van de huid te bevorderen).

Deze strategieën zijn vaak met goed resultaat toegepast aangezien de interventie niet alleen gericht is op het stimuleren van genezing, maar ook het voorkomen van littekenweefsel een belangrijk uitgangspunt is.

Voorbeeld 2

Het ontstaan van een ulcus vanuit de theorie van 'de Kwade Hitte' of 'het Hete Kwaad' of 'Hete Boosaardigheid' (12).

De pathologie ontstaat door het ophopen/vastlopen van 'Koud Kwaad' of 'Koude Boosaardigheid' in een meridiaan hetgeen tot stijfheid van de bloedsomloop leidt. Hierdoor circuleert er minder defensieve energie waardoor er ontsteking kan ontstaan.

Vervolgens verandert het 'Koude Kwaad' in 'Heet Kwaad' waardoor weefselbeschadiging en pusvorming optreedt. Volgens TCG is het beschadigde weefsel de belangrijkste factor in de pathogenese. Het verwijderen van necrotisch weefsel is belangrijk voor het stimuleren van groei voor de nieuwe huid. Het traditionele gezichtspunt is dat verse, nieuwe huid niet zal groeien voordat het necrotische weefsel is verwijderd, ofwel tot het rotte vlees is verwijderd (Qu-Fu-Sjeng-li : rot vlees weghalen totdat er weer groei is).

Ook binnen de TCG ziet men regelmatig niet genezende ulceraties die er uit zien als 'wit vlees met een beetje pus'. Zo'n wond is een indicatie van een deficiëntie in Chi en een deficiëntie van bloed; in feite een 'koude wond zonder genoeg Chi'.

Indien er een ophoping van pus is zijn er vrijwel altijd tekenen van Yu (verstopte bloedvaten die zich kunnen uitbreiden naar dieperliggende weefsels: botten en spieren (2)). Belangrijk in de therapie is het opruimen van Yu. Vanuit de TCG wordt het ulcus als een 'Re' (hittesyndroom) gezien, omdat het met swelling en roodheid begint en zich langzaam uitbreidt met vorming van pus.

De reden voor het ontstaan van refractaire huidulceraties wordt toegeschreven aan het optreden van stase in zowel Chi als ook in het bloed. Langdurige ziekte geeft aanleiding tot Yu (stase) en Xu syndroom (deficiëntiesyndroom).

De behandeling is gericht op het wegnemen van de stase en op de stimulatie van nieuw gezond vlees (2,3).

Voorbeeld 3

Effectiviteit van acupunctuur als adjuvans bij compressie-therapie voor chronische veneuze ulcera. Door stimulatie van kleine sensorische zenuwen veroorzaakt acupunctuur de productie van verschillende stoffen in de huid (neuropeptiden). De productie van deze neuropeptiden ondersteunt de genezing van het ulcus terwijl ook de perifere vasodilatatie bij vaatafwijkingen toeneemt. Daarnaast speelt de productie van stikstofdioxide onder invloed van acupunctuur ook een rol bij de genezing van het ulcus en heeft acupunctuur ook een analgetisch effect (13).

Voorbeeld 4

Homeopathie voor de behandeling van huidulceraties (4) Ulcus bij een man van 44 jaar die al tien jaar bekend is met DM type 2. De medicatie bestond uit 1 d.d. 500 mg metformine. Ulcus ter hoogte van mediale malleolus, doorsnede 3 cm en 3 mm diep. Pussend beslag. Behandeling met kalium bichromicum druppels op de wond gedurende vier opeenvolgende dagen. Resultaat: wond na twee weken gesloten. Nabehandeling met Berberis aquifolium (14).

Voorbeeld 5

Homeopathische medicatie die gebruikt kan worden in het geval van varicositas en veneuze ulceratie (15). (**NB het homeopathisch consult is zeer uitgebreid. De vele vragen dienen ter ondersteuning voor het vinden van het juiste middel. Zo worden er ook vragen gesteld over de invloed van stemming, voeding, medicatie, seksualiteit, het klimaat etc. Met behulp van een repertorium wordt dan het meest geschikte middel gekozen. Voor de homeopathische arts zijn de (geestelijke) symptomen die cursief gedrukt staan onderdeel van het geneesmiddelenbeeld en zijn deze van groot belang voor het bepalen van de juiste homeopathische medicatie.

Aesculus hippocastaneum wordt gebruikt bij uitgestrekte paarse spataderen gepaard gaande met heet aanvoelende pijnsensatie. Verslechtering treedt op door koud weer en lopen. Patiënt heeft *een gevoel van hopeloosheid en is snel humeurig****.

Belles perennis: spataderen tijdens de zwangerschap, moeilijk lopen, gezwollen benen en voeten. *Wens om dood te gaan*. Verergering klachten door warmte, wrijven en lopen. (Nb natuurlijk dient hier wel bepaald te worden of er een risico op suïcide aanwezig is).

Carbo vegetabilis: te gebruiken bij een gevlekte huid met spataderen. Het aangedane been voelt zwak. Meer klachten door rust, drinken van wijn, warmte en hoog leggen van de benen. *Patiënten zijn niet zeer actief*.

Fluor acidum: spataderen en ulceraties. Minder klachten bij wandelen, rust en warmte.

Arnica: gezwollen spataderen zijn pijnlijk en gezwollen, pijnlijk bij contact.

Hamamelis: in geval van spataderen van de dijen. Koude gevoel, stekende pijnen in de benen. Rust geeft verbetering van de klachten terwijl warmte, contact en zitten verslechteren.

Lachesis (slangengif): in het geval van blauwrode verkleuring van de spataderen. Last van de warmte. Zwangerschap en menopauze geven meer klachten. Vaak spataderen in de knieholte. *Patiënten zijn achterdochtig, praten veel*.

Pulsatilla: in het geval van gezwollen benen. Verslechteren van de klachten door warme lucht en wrijven. *Patiënt vaak uitbundig*.

Sepia (inkt): bij uitgezette paarse aderen waar de rek uit is. Gebruik tijdens zwangerschap en menopauze.

Nabeschuiving

Met dit artikel heb ik getracht u een beeld te schetsen van een parallel universum. Voor de meesten van ons een enigszins wonderlijke en onwennige wereld. Ik ben zelf van mening dat het ons openstellen voor andere manieren van kijken ons als mens en als zorgverlener kan verrijken. Van de eeuwenoude tradities kunnen we veel leren. De geneeswijzen die ik hier besproken heb zijn ons mogelijk het meest bekend. Dit nodigt uit tot kruisbestuiving en tot kritische evaluatie van elkaars denkmodellen. Daarin ligt een grote uitdaging namelijk elkaars taal leren spreken en leren begrijpen vanuit de sociaal-culturele achtergrond die elke geneeswijze met zich meedraagt.

Disclaimer: dit artikel is niet geschreven door een expert op het gebied van de homeopathie, acupunctuur of TCM. Dit artikel tracht een beknopt beeld te geven van de achtergrond en werkwijze van deze geneeswijzen met betrekking tot huidulceraties aan de hand van de geraadpleegde artikelen. Deze voorbeelden dienen alléén ter illustratie.

Literatuur

1. Verbrugh HS, Kips M, **Al te naïeve geneeskunde?** Uitgever: Klement, Kampen, Eerste druk, 2004. hoofdstuk 2: Pagina 50-65.
2. Eisenberg DM, Davis RB, Ettner SL. **Trends in Alternative Medicine Use 1990-1997: results of a follow-up national survey.** JAMA;280(18):1569-75.
3. van Dijk P. **Geneeswijzen in Nederland. Compendium alternatieve geneeswijzen.** Uitgever Ankh-Hermes, Deventer. 2003, negende druk. Hoofdstuk 13: Pagina:199-209.

4. The Burton Goldberg Group. **Alternative Medicine. The definitive guide.** Future Medicine, Washington. First Edition, 1994. Hoofdstuk : Homeopathy: pagina 272-81.
5. Köhler G. **Leerboek van de Klassieke Homeopathie.** Uigeverij Elmar, Rijswijk. 1982. Hoofdstuk I,II,III: pagina: 19-51.
6. Smith RB, Boericke GW. **Changes caused by Succusion on N.M.R. patterns and Bioassay of Bradykinine Triacetate Succusions and Dilution.** J Am Inst of Homeopathy, 1968;61:197-212
7. Del Giudice E. **Super radiance: a new approach to coherent dynamical behaviors of condensed matter.** Frontier Perspectives 1 no 2 (Fall/winter 1990. Philadelphia: Temple University, Center for Frontier Sciences.
8. Gerber R. **Vibrational Medicine.** Santa Fe NM, Bear and Company, 1988, 84.
9. De Vernejoul P. **Study of Acupuncture Meridians using Radioactive tracers.** Buletin de l' Academie National de Medicine, 1985;1071-75.
10. The Burton Goldberg Group. **Alternative Medicine. The definitive guide.** Future Medicine, Washington. First Edition. Hoofdstuk: Acupuncture: pagina 37-47
Hoofdstuk: Traditional Chinese Medicine: 450-60.
11. Koo J, Arain S. **Traditional Chinese Medicine for the treatment of Dermatological Disorders.** Arch Dermatol, 1998;134:1388-93.
12. Fu-Lun Li, Yi-Fei Wang, Xin Li, et al. **Characteristics and Clinical Managements of Chronic Skin Ulcers Based on Traditional Chinese Medicine.** Evidence-Based Complementary and Alternative Medicine, 2012;1-6 (Article ID 930192)
13. Vas J, Modesto M, Mendez C et al **Effectiveness of acupuncture, special dressings and simple, low adherence dressings for healing venous leg ulcers in primary healthcare: study protocol for a cluster-randomized open label trial.** BMC Complementary and Alternative Medicine 2008;8:29
14. Pal PP, Sadurkan S, Sahn S. **Management of Diabetic Foot Ulcer.** Int J of Ayush, 2021;5 (4):290-295
15. Hooda R, Tripathi M. **Role of homeopathy medical system in remedy of varicose vein ulcers.** International Journal of Homoeopathic Sciences 2018; 2(1): 29-31

* Dr. C. Kennedy, MPH, afdeling Huidziekten,
Leids Universitair Medisch Centrum, Leiden